

УДК 94(479.2)084.5:323.17

ЛУНЬКОВ А.В.

АБХАЗЬКИЙ ЕТНОС У БОРОТЬБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ У ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.

Досліджується проблема боротьби абхазького етносу за існування власної держави у першій чверті ХХ ст. на тлі глобальних політичних подій – загострення боротьби світових держав за переділ світу. Проаналізовані історичні причини боротьби абхазького етносу за статус держави, визначені її основні етапи, вказується вплив геополітичних інтересів різних країн на процес набуття Абхазією статусу незалежної держави.

Ключові слова: Абхазія, абхазький етнос, етнополітика, національне питання, міжнародні відносини.

Актуальність теми визначається міжнаціональною та міждержавною напругою на сьогоденнішому Кавказі. Витоки теперішніх проблем сягають у давню історію етносів. Кавказький регіон, якій перебуває на стику цивілізацій Сходу та Заходу, в епіцентрі міжрегіональних і глобальних політичних подій, постійно переживає найскладніші воєнно-політичні, соціально-економічні, міграційні, етнокультурні та інші процеси, які й сьогодні мають істотний вплив на перспективу розвитку його корінних народів.

Стан дослідження проблеми. Окремі аспекти боротьби абхазького етносу у боротьбі за державність в першій чверті ХХ ст. розглядаються у загальних працях з історії Абхазії. Існують праці російських істориків, однак більш докладно цю проблему вивчають в Грузії та Абхазії. На жаль, існував ряд факторів, які заважали всебічному вивченню історії Абхазії. Насамперед, це – загальна заідеологізованість історичної науки. Історія Абхазії майже завжди повинна

Луцьков Артур Володимирович, кандидат історичних наук, начальник факультету, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Луцьков А.В., 2012

була розглядатися в контексті історії Грузії. Під час війни в Абхазії 1992–1993 рр., яка виникла після розпаду СРСР, у вогнищі збройного конфлікту згоріли унікальні рукописи, стародруки, документи Центрального державного архіву Абхазії, Абхазського інституту мови, літератури та історії імені Д. Гуліа. Після війни відновлюються архіви, бібліотеки, музеї. На базі цих документальних сховищ поживалися історичні дослідження, активно вивчається минуле Абхазії. Все ж не всі питання історії абхазького етносу отримали належне висвітлення, зокрема не повною мірою розглянута боротьба народу за державність у першій чверті ХХ ст.

Історія розвитку народів Закавказзя свідчить, що дрібні князівства добровільно увійшли до складу Російської імперії, обравши заступництво потужної єдиновірної (християнської) держави, що було звичайною практикою того часу. Зрозуміло, що не лише благородною ідеєю порятунку єдиновірного народу керувалися російські імператори, які спрямовували своє військо у Закавказзя. Володіли ними суто прагматичні наміри, зокрема, панування в регіоні Чорного моря. Відомо також, що далеко не миролюбно налагоджувались взаємовідносини російської влади з новими підданими імперії. Свідомством тому є повстання осетинів, хевсурів, пшанів, населення Кахетії у 1810–1812 рр., заворушення в Імеретії та Гурії у 1819–1820 рр., заколоти в Абхазії у 1866, 1867, 1877 рр. [1, 427–438].

У червні 1864 р. російський імператор ліквідував Абхазьке князівство. Абхазія була перейменована у Сухумський військовий відділ імперії і підпорядкована царській адміністрації на Кавказі. Невдоволення абхазів-мусульман новою владою призвело до повстань 1866 р. і 1877 р., після жорстокого придушення яких більшість мусульман – 32 тисячі (за деякими оцінками, до 60% абхазів), були вивезені до Туреччини, а на територію, яка звільнилася, були запрошені християнські переселенці (вірмени, грузини, росіяни). Абхазі, якщо вони не приймали християнство, оголошувалися “біженцями”, які були позбавлені права селитися на морському узбережжі [2, 34]. Таким чином, якщо у 1877 р. в Абхазії нараховувалося понад 78 тис. етнічних абхазів, то вже наприкінці цього ж року – лише 46 тисяч [2, 35].

У 1883 р. Сухумський військовий відділ отримав назву Сухумський округ, який увійшов до складу Кутаїської губернії і управлявся її владою [3, 129]. Переведення владного

контролю до Кутаїсі призвело до безперешкодної міграції із інших районів (Гурії, Картлі, Мегрелії тощо). Міграцію заохочувала і царська адміністрація, яка впроваджувала політику заміни нескорених народів більш керованим і лояльним їй населенням. Тож, за статистикою 1897 р., населення округу складалося із абхазців і самурзаканців (86%), мінгрелів (5,5%), греків (3,5%), вірменів (1,5%), росіян (майже 2%), грузинів (майже 1%), німців та ін. [4, 150].

Лютнева революція 1917 р. поживила національний рух на Кавказі й поклала початок тривалому періоду політичного хаосу, поглибленому захопленням влади в центрі більшовиками та появі на політичній арені нового державного утворення – Радянської Росії.

Після Лютневої революції, 9 березня 1917 р. Тимчасовий уряд створив Особливий Закавказький Комітет (ОЗАКОМ) з управління Закавказзям. Наступного дня в Сухумі відбулася нарада представників населення Сухумського округу, яка сформувала місцевий орган Тимчасового уряду в Абхазії – Окружний комітет громадської безпеки (ОКГБ), а також власну міліцію [5, 48-49].

Формуючи власну державність, Абхазія – Сухумський округ 1 травня 1917 р. увійшла до складу “Союзу об'єднаних горців Північного Кавказу та Дагестану” (далі – “Союз об'єднаних горців Північного Кавказу, Абхазії та Дагестану”). У наступному Союзі Радянських Соціалістичних Республік це національно-територіальне об'єднання народів Північного Кавказу отримало назву “Горська республіка”. Горська республіка була легітимним державним утворенням зі своєю Конституцією і державним управлінням – Центральним Виконавчим Комітетом.

11 травня 1918 р. під час Батумської мирної конференції було проголошено незалежність Горської республіки у межах від Каспійського до Чорного морів. Цей акт було підтверджено у “Декларації про оголошення незалежності Республіки Союзу горців Північного Кавказу, Абхазії та Дагестану (Горської республіки)”. Нова держава отримала міжнародне визнання з боку Туреччини та Німеччини. Питання про її кордони обговорювалося у “Договорі про встановлення дружніх відносин між Імператорським Німецьким урядом та урядом Горської республіки”, згідно з яким південний кордон на причорноморській ділянці визначався по р. Інгури і вододілом Великого Кавказького хребта [6, 121–122].

Варто відзначити, що у цей же період Тимчасовий уряд Росії здійснив революційний крок, який змінив політичний статус Російської імперії. Як відомо, всі жителі, які населяли країну до 1917 р., були підданими монархії. З приходом Тимчасового уряду на території колишньої імперії виникла нова держава – Російська Республіка – з новим легітимним урядом. В країні було введено інститут громадянства, і всі колишні піддані Російської держави, включаючи жителів Закавказзя з 1 вересня 1917 р. набули нового статусу – вони стали громадянами Росії.

20 жовтня 1917 р. делегація від абхазького народу прибула до Владикавказу, де було підписано “союзний договір” і утворено “Південно-Східний Союз Козацьких військ, Горців Кавказу та Вільних народів степів”, який об’єднав Військо Донське, Кубанське козацьке військо, Терське козацьке військо, Астраханське козацьке військо, Союз Об’єднаних горців Північного Кавказу, Дагестану і Абхазії та калмицький народ. Інші державні утворення Закавказзя жодного відношення до цього союзу не мали. Тобто Абхазія ввійшла до союзу як незалежна держава з правом вступати у договори з іншими суб’єктами міжнародного права. Договір, на підставі якого Абхазія вступала до вищезгаданого союзу, був безстроковим, а її вихід із нього регламентувався певною процедурою [6, 23–53].

У союзному договорі наголошувалося: “Ми нижчепойменовані козацькі війська, горські народи Кавказу та вільні народи степів заключаємо між собою союз, з метою сприяти встановленню найкращого державного ладу, зовнішньої безпеки і порядку в державі Російській, а також забезпечити членам союзу їх недоторканність, підтримати внутрішній спокій, підняти загальний добробут і таким чином закріпити завойовані революцією добродієвості та свободи”. Ст. 4 Договору закріплювала право кожного члена союзу зберігати свою повну незалежність стосовно внутрішньої та зовнішньої політики, з правом мати і самостійно вступати у стосунки, які не суперечать цілям нового державного утворення [6, 73].

Першою реакцією Закавказзя на жовтневі події 1917 р. в Петрограді було створення у Тифлісі (Тбілісі) 28 листопада 1917 р. Закавказького Комісаріату, який переважно складався із грузинів. На перших порах діяльності у Комісаріату

не було намірів вимагати незалежності Закавказзя. Однак його спрямованість була, в основному, антибільшовицькою, а його відмова після розпуску Установчих зборів визнати Радянський уряд надала йому де-факто незалежного статусу. Напередодні створення Закавказького Комісаріату, на Першому Селянському з'їзді 8 листопада 1917 р. в Сухумі було обрано новий парламент – Абхазьку Народну Раду (АНР) та ухвалені важливі документи: Декларація з'їзду абхазького народу та Конституція Абхазької Народної Ради, де було проголошено цілі та завдання політичного і державного устрою Абхазії. У Декларації з'їзду зазначалося: “Одним з наступних важливих завдань Абхазької Народної Ради є робота щодо самовизначення абхазького народу... Абхазький народ входить до складу Союзу Об'єднаних горців Північного Кавказу, Дагестану і Абхазії” [7, 62–64].

23 лютого 1918 р. Закавказький Комісаріат з метою юридичного оформлення відторгнення Закавказзя від Радянської Росії скликав Закавказький Сейм. Тоді Абхазька Народна Рада була реальним органом влади. Тож напередодні створення Закавказького Сейму, 9 лютого 1918 р. між АНР і Національною Радою Грузії було ухвалено “угоду” про “встановлення взаємовідносин між Грузією та Абхазією”, в якій визнавалося існування “єдиної неподільної Абхазії, в межах від річки Інгур до річки Мзимта”. Питання ж про “майбутній політичний устрій Абхазії” тоді не було розв'язане [8, 112-113; 9, 13].

Унаслідок загострення міжнаціональних конфліктів на Північному Кавказі у січні – лютому 1918 р. розпочалася громадянська війна. У роки громадянської війни було проголошено створення Терської радянської республіки, тому уряд Горської республіки фактично втратив владу, і це державне утворення припинило своє існування. Абхазька Народна Рада опинилася у дуже скрутній ситуації через те, що фактично втратила реальну підтримку з боку Південно-Східного Союзу та Союзу об'єднаних горців Кавказу. Водночас більшовицька фракція російських соціал-демократів розгорнула активну пропаганду у селянському середовищі і за підтримки селян (переважної кількості населення) зробила невдалу спробу встановити Радянську владу. З 16 по 21 лютого 1918 р. Сухум перебував в руках більшовицького Військово-революційного комітету (ВРК). 17 лютого АНР в

ультимативній формі поставила вимогу ліквідувати ВРК. Але в результаті повторної, на цей раз вдалої, спроби у квітні 1918 р. Радянська влада була встановлена на всій території Абхазії, за винятком лише Кодорської (Очемчирської) ділянки. Ця влада проіснувала в Сухумі з 8 квітня по 17 травня 1918 р., а на Гудаутській, Гагрській та Самурзаканській ділянках дещо довше [5, 121-122].

Слід згадати, що 3 березня 1918 р. радянський уряд у Брест-Литовську уклав мирну угоду з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною. У Брестському договорі містилося положення про передачу Туреччині грузинських провінцій Карс і Батум, а також району Ардагана, переважно вірменського. Через це Закавказький Сейм висловив офіційний протест проти передачі закавказьких провінцій, який було здійснено без його відома та погодження. Туреччина поквапилась прибрати свої нові придбання, окупувавши 15 квітня 1918 р. Батум, і виявила наміри поширити окупацію. 22 квітня 1918 р., опинившись перед необхідністю протидії Туреччині та позбавлений надії на підтримку з боку Радянської Росії, Закавказький сейм проголосив незалежну Закавказьку Демократичну Федеративну Республіку (ЗДФР). Більшість уряду Республіки склали представники грузинського етносу. До ЗДФР повинні були увійти усі закавказькі території колишньої Російської імперії, крім районів, які відійшли до Туреччини згідно з Брестським договором. Уряд ЗДФР не визнав цей договір, але оскільки не мав сил для відсічі наступу турецького війська, змушений був вступити у переговори з німецько-турецьким командуванням [10, 272].

10 травня 1918 р. політичне керівництво ЗДФР, без погодження з Абхазькою Національною Радою, спрямувала до Абхазії гвардійські загони, які 17 травня захопили Сухумі і ліквідували Радянську владу [11, 39]. Слід підкреслити, що Радянська влада в Абхазії була ліквідована в результаті інтервенції ЗДФР. Цей збройний акт порушив всі норми міжнародного права і класифікується як агресія, як військова експансія – вторгнення збройних сил суміжної держави на територію незалежної країни. Після розпаду Російської імперії, кінця її панування у Закавказзі і до вторгнення військ ЗДФР Абхазія залишалася незалежною суверенною державою.

Водночас 11 травня 1918 р. колишні керівники Союзу Об'єднаних горців ухвалили Декларацію незалежності Республіки горців Північного Кавказу і створили новий Горський уряд та відновили Горську республіку. До її складу увійшли: Дагестан, Чечено-Інгушетія, Осетія, Кабарда, Карачаєво-Балкарія, Абхазія, Адигея. Територія республіки простягалася від Чорного до Каспійського морів і становила 260 тис. кв. км з населенням майже 6,5 млн осіб [12]. Тоді ж депутати Абхазької Народної Ради звернулися до турецького уряду і заявили на Батумській конференції, що “Абхазія не бажає входити до групи закавказьких народів, а відносить себе до Північнокавказького об'єднання горців, яке повинно сформувати особливу державу під протекторатом Туреччини” [11, 291].

Об'єднання країн Закавказзя було недовговічним, тому що між ними виникла ворожнеча у питанні ставлення до зазіхань Туреччини на певні територіальні райони. Крім того, Вірменії і Азербайджану не до вподоби була провідна роль Грузії у Закавказькій республіці. Доволі швидко співробітництво пішло на спад й незабаром об'єднання розпалося. 26 травня 1918 р. було скликано Закавказький сейм, який оголосив, що Закавказька Демократична Федеративна Республіка припиняє існування. В той же день грузинські Національні збори “Актом про незалежність Грузії” проголосили незалежну Демократичну Республіку Грузію (ДРГ). Водночас Грузія звернулася за допомогою та захистом до союзника Туреччини – Німеччини.

28 травня 1918 р. Німеччина визнала Демократичну Республіку Грузію. За німецько-грузинським договором новий союзник зобов'язувався захистити Грузію від турецького вторгнення. Додатки до договору визначали, що Німеччина отримала монопольне право на експлуатацію економічних ресурсів Грузії, а порт м. Поті та залізниця перейшли під контроль німецького командування. 10 червня 1918 р. німецькі війська увійшли до Тифліса.

На момент проголошення 26 травня 1918 р. “Акта про незалежність Грузії” Абхазія була поза межами її території, тому що з 11 травня 1918 р. була часткою Республіки горців Кавказу. 17–19 червня 1918 р. війська Грузинської республіки за підтримки воєнних сил Німеччини висадилися в Сухумі. Абхазія була проголошена генерал-губернаторством.

[11, 42-43]. Варто відзначити, що уряд Горської республіки засудив вторгнення грузинських військ в Абхазію. Тож у червні 1918 р. МЗС Республіки горців Кавказу заявив протест уряду Грузії і главі дипломатичної місії уряду Німеччини на Кавказі В. Шуленбургу з приводу вторгнення німецьких військ у Сухумі [6, 132]. У серпні 1918 р. голова горського уряду Т. Чермоєв знову висунув протест німецькому уряду у зв'язку з окупацією Абхазії грузинськими військами за підтримки регулярних частин німецької армії: “Я від імені всього Уряду категорично протестую проти дій Грузії в Абхазії, складової частини Федеративної Республіки Союзу горців Кавказу, і з метою запобігання ускладнень, які можуть виникнути від такої політики Грузинського уряду, мій Уряд вважає за необхідне негайно вивести із Абхазії грузинські війська, урядовців та емісарів” [6, 133–135].

15 серпня 1918 р. Абхазька Народна Рада була розігнана збройними загонами грузинського уряду. Після другого скасування АНР прийшов період неприхованої окупації Абхазії Грузією. З жовтня 1918 по березень 1919 року все цивільне управління Абхазією здійснювалося прямим втручанням Грузинської Республіки. Вся країна перебувала під чужим управлінням. Надзвичайний комісар в Абхазії Б. Чхиквишвілі спирався на збройні сили Грузії і на підпорядкованих йому комісарів повітів Абхазії. В результаті виборів, які відбулись у лютому 1919 р., до третьої АНР було обрано 40 депутатів, серед яких 27 відверто захищали інтереси уряду Грузії [11, 44; 13, 298].

Поразка блоку держав Центральної Європи у Першій світовій війні призвела до того, що німецьке та турецьке панування у Закавказзі змінилося британським. На запрошення уряду Грузинської Республіки наприкінці 1918 р. військо Великобританії увійшло до Грузії і на початку 1919 р. в усіх стратегічних пунктах та адміністративних центрах Грузії розташувались англійські війська.

У ті роки у справу боротьби абхазького народу за незалежність втрутилася ще одна потужна сила – білий рух Півдня Росії. З січня 1919 р. представники Абхазії провадили активні переговори з його лідером – генералом Денікіним. Останній 1 лютого 1919 р. з посиланням на офіційне прохання представників абхазького народу запропонував

союзному англійському військовому командуванню: 1) негайно оголосити Сухумський округ нейтральним; 2) відвести грузинські війська за р. Інгури; 3) випровадити із Абхазії грузинську адміністрацію; 4) "...покласти відповідальність за підтримання порядку на абхазьку владу, яка вільно народом обрана" [14, 96-97]. Відзначимо, що Денікін в абхазькому питанні дбав, передусім, про стратегічні інтереси щодо відновлення Російської імперії. Однак несприятлива для білогвардійців військова ситуація, яка склалася у ході наступу на Москву, змусили їх забути абхазьке питання. З цього приводу один з керівників збройних сил Півдня Росії генерал О. Лукомський відзначав: "Найкращим виходом із ситуації, яка склалася, як про це і повідомлялося англійському командуванню, було б створення із Сухумського округу населеного, головним чином, абхазьким народом і на володіння яким Грузія не мала ніяких прав, нейтральної зони. Це розв'язало б всі непорозуміння, а крикливий, але безсилий грузинський уряд, звичайно, підкорився б цьому рішенню. Але цього не було зроблено..." [14, 98].

Після завершення Першої світової війни союзні держави, які в ній перемогли, обговорювали плани впровадження мандатного управління або протекторату над територією Закавказзя. Але навесні 1920 р. прокомуністичні сили Азербайджану, які спиралися на підтримку Радянської Росії, здійснили заколот в Баку, який негайно підтримала більшовицька Червона Армія.

Скориставшись новою ситуацією, 20 березня 1919 р. Абхазька Народна Рада задекларувала Акт автономізації Абхазії, почала розробляти та обговорювати Конституцію автономної Абхазії й оголосила про створення Комісаріату Абхазії, як вищого виконавчого органу з управління краєм [11, 47]. Грузинській державі не залишалося нічого іншого, як шукати порозуміння із Радянською Росією. 7 травня 1920 р. був підписаний договір між Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою (РРФСР) та Демократичною Республікою Грузією. За договором, РРФСР визнала Абхазію (Сухумський округ) частиною Грузії.

На початку 1921 р. хвиля "пролетарської революції" дійшла і до Грузії. Більшовики Грузії 18 лютого 1921 р. здійснили заколот і проголосили створення Соціалістичної Радянської Республіки Грузії (СРРГ). Революційний комітет

звернувся до уряду Радянської Росії з проханням “прийти на допомогу” [15, 171]. 16 лютого 1921 р. 11-а радянська армія (понад 40 тис. багнетів, 196 гармат, 1065 кулеметів, 7 бронепотягів, 8 танків та 50 літаків) вдерлася до Грузії і встановила радянську владу.

Більшовики Абхазії допомагали радянізації краю. Якщо у 1918 р. ідея радянської влади не отримала широкої підтримки абхазького народу, то в 1921 р. умови загальнополітичного життя докорінно змінилися. Змінилася й тактика більшовиків. Враховуючи серйозні недоліки, яких вони припустилися у лютому і навесні 1918 р., більшовики почали брати до уваги місцеві особливості і запозичили у розгромленої Абхазької Народної Ради ідею встановлення самостійної держави абхазького народу, яку підтримувало населення. На початку лютого 1921 р. більшовики очолили повстання абхазців, створили Тимчасовий революційний комітет (ТРК) і попросили Радянську Росію про допомогу. Вночі з 22 на 23 лютого 1921 р. повстанці і частини 9-ї Кубанської Червоної Армії оволоділи Гаграми, а вже 4 березня здобули Сухумі. Того ж дня ТРК проголосив Абхазію Соціалістичною Радянською Республікою, а 31 березня 1921 р. декларував незалежність абхазької держави, тобто більшовики втілили у життя найпопулярнішу ідею абхазького народу про суверенітет.

21 травня 1921 р. ГСРР уклала угоду з РРФСР про військово-господарський союз. 16 грудня 1921 р. на підставі “Союзного договору між СРРГ і Соціалістичною Радянською Республікою Абхазією” Абхазія увійшла до складу Грузії. У березні 1922 р. було ухвалено Конституцію СРРГ, в якій відзначалося, що “до складу СРРГ входять на основі добровільного самовизначення Автономна Соціалістична Радянська Республіка Аджарія, автономна область Південної Осетії та Соціалістична Радянська Республіка Абхазія, які об'єднуються з Соціалістичною Радянською Республікою Грузією на базі особливого союзу між цими Республіками договору” [15, 238].

У березні 1922 р. Азербайджан, Вірменія та Грузія вступили між собою у тісний військовий, політичний та економічний союз і утворили Закавказьку Соціалістичну Федеративну Радянську Республіку (ЗСФРР), яка в грудні 1922 р. стала складовою Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). 5 грудня 1936 р. Грузія увійшла до складу СРСР як союзна республіка.

Висновки. У першій чверті ХХ ст. виявилось намагання великодержавних правлячих кіл царської Росії до захоплення абхазької території. Свідченням цього став указ імператора Миколи II від 25 грудня 1904 р., на основі якого уряд виділив із Сухумського округу район Гагрінської кліматичної станції й адміністративно приєднав його до Сочинського округу Чорноморської губернії. Це мало на меті полегшити колонізацію Чорноморського узбережжя російським та іншим населенням шляхом розчинення абхазців серед прибулого населення, тобто здійснити фактичну асиміляцію корінних жителів. У роки Першої світової війни Абхазія стала об'єктом торгів та зазіхань сусідніх великих держав, особливо Туреччини. У 1918–1919 рр. генерал Денікін, під контролем якого опинився весь Південь Росії, намагався захопити Закавказзя, у тому числі й Абхазію, та відновити Російську імперію. Встановлення радянської влади та подальша більшовизація Закавказзя поклала край сподіванням абхазького народу на незалежність. Перша четверть ХХ ст. була переломним етапом у багатовіковій історії абхазького етносу. Військові події, загибель десятків тисяч людей завдали непоправної шкоди демографічному та етнічному розвитку абхазів. Водночас, високий рівень національної самосвідомості абхазького етносу став основою довгої, безкомпромісної боротьби народу за збереження, відновлення та розвиток етнічної ідентичності.

1. История Грузии / Н.А. Бердзенишвили, В.Д. Дондуа, М.К. Думбадзе и др. – Тбилиси: Госиздат уч.пед. лит-ры, 1962. – 510 с.
2. Абхазия // Большая энциклопедия. – СПб: Просвещение, 1900. – Т. 1.
3. Кутаисская губерния // Энциклопедический словарь. – СПб: Изд-во И. Эфрона, 1896. – Т. 17.
4. Сухумский округ // Энциклопедический словарь. – СПб: Изд-во И. Эфрона, 1901. – Т. 32.
5. *Дзидзария Г.А.* Очерки истории войны за Советскую власть в Абхазии. 1917–1918. / Г.А. Дзидзария. – Сухуми: Изд-во АН ГССР, 1959. – 201 с.
6. Союз объединенных горцев Северного Кавказа и Дагестана (1917–1918 гг.). Горская республика (1918–1920 гг.): Документы и материалы / Редкол.: Османов А.И. (отв. ред.) и др.; [Сост.: Какагасанов Г.И., Гаджиев А.Г., Асильдаров С.Ч. и др.]. – Махачкала: Юпитер, 1994. – 438 с.
7. *Лакоба С.* Очерки политической истории Абхазии / С. Лакоба. – Сухуми: Алашара, 1990. – 152 с.
8. *Дзидзария Г.А.* Очерки истории Абхазии (1910–1921) / Г.А. Дзидзария. – Тбилиси: Сакартвело, 1963. – 198 с.

9. Сагария Б.Е. Национально-государственное строительство в Абхазии (1921–1931 гг.) / Б.Е. Сагария. – Сухуми: Алашара, 1970. – 161 с.
10. Карр Э. История Советской России. – Кн. 1: Тт. 1, 2. Большевицкая революция. 1917–1923 / Э. Карр [Пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1990. – 768 с.
11. История Абхазской АССР (1917–1937). – Сухуми: Алашара, 1983. – 390 с.
12. Лакоба С. К вопросу о Кавказской конфедерации. – Режим доступа: <http://druzya.com/forum/obo-vsyoem-po-nemnogu/svobodnyi-forum/kavkaz-nash-dom/40945-k-voprosu-o-kavkazskoi-konfederaci>.
13. Бгажба О.Х. История Абхазии с древнейших времен до наших дней / О.Х. Бгажба, С.З. Лакоба. – Сухуми: Алашара, 2007. – 392 с.
14. Деникин – Юденич – Врангель. Революция и Гражданская война в описаниях белогвардейцев / Сост. С.А. Алексеев. – М. – Л.: Госполитиздат, 1927. – 508 с.
15. Образование Союза Советских Социалистических Республик. Сборник документов. – М.: Наука, 1972. – 530 с.

Надійшла до редколегії 24.11.2011 р.

Рецензент: *Д.Г. Торочин*, кандидат історичних наук, доцент, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Луньков А.В.
АБХАЗСКИЙ ЭТНОС В БОРЬБЕ ЗА ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ
В ПЕРВОЙ ЧЕТВЕРТИ XX СТОЛЕТИЯ

Исследуется проблема борьбы абхазского этноса за образование собственного государства в первой четверти XX ст. на фоне глобальных политических событий. Проанализированы исторические причины борьбы абхазского этноса за статус государства, определены ее основные этапы, определяется влияние геополитических интересов разных стран на процесс приобретения Абхазией статуса независимого государства.

Ключевые слова: Абхазия, абхазский этнос, этнополитика, национальный вопрос, международные отношения.

Lunkov A.
THE ABKHAZ ETHNIC GROUP IN THE STRUGGLE FOR
STATEHOOD IN THE FIRST QUARTER OF THE TWENTIETH
CENTURY

Investigates the problem of struggle of the Abkhaz ethnic group for the formation of their own state in the first quarter of the twentieth century in the context of global political events. Analyzes the historical causes of the struggle for statehood, defining its main stages, the effect is determined by the geopolitical interests of different countries in the process acquiring the status of Abkhazia an independent country.

Key words: Abkhazia, Abkhaz ethnic group, Ethnopolitics, the national question, international Relations.